



Er ref/dnr: M2021/01463

Miljödepartementet  
Rättssekretariatet  
Inges till:  
[m.remissvar@regeringskansliet.se](mailto:m.remissvar@regeringskansliet.se)

Stockholm den 12 augusti 2021

Yttrande över Miljödepartementets promemoria *Anmälningsplikt för att leda bort grundvatten från kalkstenstäckter*

#### **Bakgrund**

Detta yttrande berör regeringens förslag på ändringar i förordningen om vattenverksamheter (1998:1388) för att möjliggöra fortsatt grundvattenbortledning från kalkstenstäckter trots att tillståndstiden i miljötillståndet har löpt ut. För att möjliggöra detta föreslår regeringen att viss grundvattenbortledning inte ska omfattas av tillståndsplikt utan i stället anmälningsplikt. Anmälningsförfarandet är en enklare process än tillståndprocessen och handläggs, i detta fall, av länsstyrelsen i stället för mark- och miljödomstol.

De av regeringen aviserade ändringarna i miljöbalken för att möjliggöra fortsatt kalkbrytning inom ramen för befintligt, men snart tidsutgången tillstånd, har ännu inte remitterats och berörs därför inte i detta yttrande.

#### **Synpunkter**

Syftet med föreslagna ändringar är att möjliggöra för Cementa att fortsätta leda bort grundvatten från kalkstenstäckten i Slite, Gotland, trots att erforderligt tillstånd enligt miljöbalken för verksamheten löper ut den 31 oktober 2021. Cementas ansökan om att fortsätta bedriva befintlig verksamhet samt utöka verksamheten med nya täktområden avvisades under sommaren 2021 av Mark- och miljööverdomstolen. Domstolens huvudsakliga skäl för avvisning var att miljökonsekvensbeskrivningen innehöll väsentliga brister, främst vad gäller påverkan på grundvattnet av såväl befintlig som utökad verksamhet, och därmed miljö kvalitetsnormerna för vatten, varför den inte kunde utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön.

Den utvidgade täkten riskerar dessutom att på ett betydande sätt påverka omkringliggande Natura 2000-områden. Denna fråga har emellertid inte prövats av Mark- och miljööverdomstolen eftersom ansökan avvisades på den formella grunden att miljökonsekvensbeskrivningen inte var tillräcklig.

Naturskyddsföreningen erinrar om att verksamhetsutövaren, enligt 2 kap. 1 § miljöbalken, har bevisbördan för att verksamheten uppfyller kraven i miljöbalken. Grunden till att tillståndsansökan inte kunde prövas i sak var att ansökan och dess tillhörande miljökonsekvensbeskrivning inte uppfyller de i tvingande lagstiftning ställda kraven på en robust utredning. Naturskyddsföreningen vill också framhålla att utgångspunkten för den samhällsförändring som behöver ske för att vi ska klara klimatmålen är att minska användningen av det miljöbelastande konstruktionsmaterialet cement.

Bortledning av grundvatten har av lagstiftaren bedömts medföra så pass stora konsekvenser för miljön och människors hälsa att all form av grundvattenbortledning är tillståndspliktig. Att bortleda ytvatten upp till 1 000 kubikmeter per dygn har emellertid bedömts kunna omfattas av endast anmälningsplikt. De föreslagna ändringarna att grundvattenbortledning upp till 6 000 kubikmeter per dygn och maximalt 1 100 000 kubikmeter per år för kalktäkter ska omfattas av anmälningsplikt är således ett betydande avsteg från miljölagstiftningen och tidigare praxis. Naturskyddsföreningens bedömning är att en sådan ansenlig grundvattenbortledning antas medföra betydande miljöpåverkan och därför bör omfattas av kraven om miljökonsekvensbeskrivning och därmed tillståndsplikt.

Cementas grundvattenuttag från de två täkterna File hajdar och Västra brottet utgör cirka 80 procent av det totala vattenuttaget i grundvattenförekomsten. Nya kunskaper om grundvattenuttagets påverkan på vattenförsörjningen, vattenkvaliteten och verksamhetens påverkan på miljökvalitetsnormerna för vatten har tillkommit under tiden Cementa har bedrivit sin täktverksamhet. Det är därför viktigt att en eventuell förlängning av grundvattenbortledningen inte undandras den bedömning enligt 5 kap. 4 § miljöbalken som alltid behöver göras, oavsett om verksamheten är tillståndspliktig eller anmälningspliktig. Enligt denna bestämmelse får en verksamhet inte tillåtas som ger upphov till en sådan förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå en miljökvalitetsnorm för vatten.

Av EU-domstolens avgörande från den 28 maj 2020 i mål C-535/18 följer också att kontrollen av om verksamheten skulle få negativa effekter för vattnet som skulle strida mot skyldigheten att förebygga försämring av, respektive skyldigheten att förbättra, yt- och grundvattenförekomsternas status, enligt artikel 4 i ramdirektivet för vatten (direktiv 2000/60), måste göras *innan* beslut fattas i ärendet. Detta krav oavsett om verksamheten bedöms medföra betydande miljöpåverkan och oavsett om verksamheten enligt nationell

lagstiftning ska prövas inom ramen för en fullständig tillståndsprovning eller ett förenklat anmälningsförfarande.

EU-domstolens avgörande i mål C-535/18 handlade just om påverkan på en grundvattenförekomst. Domstolen lyfte särskilt vikten av att allmänheten får en tydlig bild av det aktuella projektets inverkan på berörda vattenförekomst-ers status för att berörd allmänhet ska kunna avgöra om de skyldigheter som följer av bland annat artikel 4 i ramdirektivet för vatten har iakttagits. Domstolen konstaterade därför att det redan i samrådsunderlaget, för projekt och verksamheter som omfattas av MKB-direktivet (direktiv 2011/92/EU), behöver beskriva projektets inverkan på vattnet mot bakgrund av de kriterier och skyldigheter som föreskrivs bland annat i artikel 4 i ramdirektivet för vatten.

Tillsynsmyndigheten, i detta fall Länsstyrelsen i Gotlands län, som kommer att handlägga anmälan om grundvattenbortledning har enligt 5 kap. 3 § miljöbalken ansvar för att miljö kvalitetsnormer följs. Detta krav gäller även vid anmälningspliktig verksamhet. Om länsstyrelsen skulle göra bedömningen att grundvattenbortledningen påverkar miljön och enskilda intressen i större omfattning finns en skyldighet, enligt 11 kap. 9 a § miljöbalken och 23 § förordningen om vattenverksamheter, för myndigheten att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd för vattenverksamheten. Enligt denna bestämmelse finns också krav att besluta om förbud och försiktighetsmått som behövs enligt miljöbalken.

Det faktum att föreslagna ändringar i förordningen om vattenverksamheter endast gäller under en begränsad period minskar enligt regeringen risken för negativa konsekvenser för miljön. Naturskyddsföreningen befarar emellertid att erforderlig tillståndsprocess rörande förlängning av befintligt tillstånd och utökning av den aktuella tänkten kan ta längre tid än till utgången av år 2022, varför risk föreligger att anmälningsplikt för tidigare tillståndspliktig grundvattenbortledning, som enligt vår bedömning antas medföra betydande miljöpåverkan, kommer att förlängas ytterligare.

Naturskyddsföreningen gör **sammanfattningsvis** bedömningen att ifrågavarande grundvattenbortledning kan antas medföra betydande miljöpåverkan och därmed bör omfattas av tillståndsplikt och kraven, enligt MKB-direktivet och 6 kap. miljöbalken, på samråd och miljökonsekvensbeskrivning. Denna bedömning baseras främst på grundvattenbortledningens risk för påverkan på miljö kvalitetsnormerna för vatten. Föreningen motsätter sig därmed föreslagna ändringar i förordningen om vattenverksamheter.

Detta remissvar har utarbetats av Rebecca Nordenstam, miljöjurist, med hjälp av Kristina Östman, sakkunnig energi, och Cecilia Hedfors t.f. chef för avdelningen hav, vatten och miljögifter på Naturskyddsföreningen.

För Naturskyddsföreningen,

Stockholm 12 augusti 2021



Karin Lexén  
generalsekreterare



Cecilia Hedfors  
t.f. chef för hav, vatten  
och miljögifter